
Příběh posmrtné masky

Příběh posmrtné masky

15.1.2009, strana: 45, autor: PAVEL KOVÁŘ

„LEŽEL V CHODBĚ přikrytý státní vlajkou a obklopen květinami. Měl klidný výraz, ale jeho tvář byla jedna velká podlitina. Proto v jeho posmrtné masce nelze hledat podobu, jde vlastně o dokument,“ vzpomíná akademický sochař OLBRAM ZOUBEK (82) na pozdní nedělní večer 19. ledna 1969.

K Ústavu soudního lékařství na Albertově přišla tehdy trojice – sochař, lékař z kliniky popálenin Vladimír Matějček a jeho paní. „Zavola jsem Vladimírovi, spolužáku z gymnázia, že chci udělat posmrtnou masku Jana Palacha. Do ústavu byl zákaz vstupu, ale Vladimír tam často docházel pracovně, takže službu konající pracovník nás i přes zákaz pustil dovnitř, do ztichlé a ve tmě tonoucí budovy. Paní Matějčková šla s námi, aby případně předstírala před esenbáky, že je Palachova příbuzná.“ Oba muži odhrnuli z Palachova těla vlajku a sochař se pustil do práce. Posmrtnou masku nikdy předtím nesímal, ale věděl, jak na to.

„V pětáctýřicátém roce jsem dělal maturitní tablo naší třídy právě z obličejových masek, samozřejmě živých lidí. Jak zvláštní to byla vzpomínka.

Zpočátku jsem byl nervózní, přítomnost mrtvých kolem působila depresivně. Myslel jsem hlavně na to, abych masku nezkažil. Ale když po rozdělení sádry následovaly další úkony, technická stránka vytěsnila všechny obavy i emoce.“

Trojice opouštěla ústav pro jistotu postranním vchodem.

Sochař spěchal do svého nedalekého ateliéru v Salmovské ulici, kde vyhotovil pět sádrových pozitivních kopií masky, z nichž jednu připravenou na dřevěné černé desce donesl ještě tu noc dlouhodobě demonstrujícím studentům na Václavské náměstí.

Odtud ji za pár dní tajně přenášel student filozofie cke fakulty Tomáš Halík na zádušní mši do kostela svatého Tomáše na Malé Straně a poté na filozofii cku fakultu. „Jan Palach byl stejně starý jako já, ačkoliv jsem ho osobně neznal, musel jsem ho na fakultních chodbách potkávat. Tu noční cestu zimní Prahou s Palachovou posmrtnou maskou pod zimníkem nikdy nezapomenu. Byla to pro mě příležitost k jakémusi vnitřnímu dialogu s ním. Prožíval jsem jeho čin jako ostatní, tedy jako protest proti tomu, že národ začíná ochabovat a smířovat se s okupací,“ vzpomíná profesor Halík v knize Ptal jsem se cest (1997).

Další cesta masky vedla tehdy na filozofii cku fakultu. Tady ji studenti umístili do výklenku nad schody, místo odstraněné Leninovy bysty. Komunistickým nahlížením šlo o neuvěřitelnou opovážlivost ...

Zbývající masky dostali od Olbrama Zoubka například Palachova matka, básník Jiří Kolář či Sokolská jednota ve Všetatech.

Státní bezpečnost brzy zjistila, jak k sejmutí posmrtné masky došlo. Doktor Matějček byl po několika týdnech odejit ze svého místa na klinice a pracoval v celní správě. Výsledků nemohl zůstat ušetřen ani Olbram Zoubek: „Vyšetřovatele hlavně zajímalo, kdo si posmrtnou masku objednal.

Odpovídal jsem po pravdě, že šlo o mé rozhodnutí. Následky se brzy dostavily. Svaz výtvarných umělců mi neumožnil žádné výstavy, prodeje či cestování. Tak jsem se dvacet let živil restaurováním zámku v Litomyšli. Celou dobu normalizace jsem měl Palachovu masku vyvěšenou v ateliéru, ale v roce osmdesát devět při Palachově týdnu přišli estébáci a přes mé protesty ji zabavili. I když jsem měl ještě jednu schovanou ve sklepě, hrozil jsem žalobou, protože šlo o zcizení. Byl jsem neodbytný, takže mi ji estébáci po několika měsících vrátili.“

Sádrovou kopii posmrtné masky daroval sochař Zoubek symbolicky studentům filozofie cke fakulty Univerzity Karlovy v revolučních listopadových dnech 1989. Zanedlouho byla odlita z bronzu a v lednu 1990 umístěna na budově školy.

Originál je součástí sbírky posmrtných masek významných osobností v antropologickém oddělení Národního muzea.